

Arbetsmarknadsdepartementet
Arbetsmarknadsenheten
Diarienummer: A2020/01495/A

2020–10–16

Yttrande: Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen, SOU 2020:37

DIK är fackförbundet för alla som studerar eller arbetar inom kultur, kommunikation och kreativ sektor. DIK är en del av Saco och organiserar runt 20 000 medlemmar inom arbetsmarknadens alla sektorer, inklusive egenföretagare och studenter.

Allmänt

Utredningen har haft i uppdrag att analysera hur en ny arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster ska utformas. Det innebär ett nytt regelverk och ett nytt inkomstvillkor. DIK välkomnar vissa förändringar. De nya reglerna gör arbetslöshetsförsäkringen mer lättbegriplig och för vissa grupper, som till exempel egenföretagare och kombinatorer, blir det lättare att kvalificera sig. DIK är dock kritiska till den föreslagna nedtrappningen och utredningens budgetneutralitet. DIK hade även gärna sett att studenters möjligheter till arbetslöshetsersättning förbättrats.

Syfte och principer i arbetslöshetsförsäkringen

Utredningen vill förtydliga arbetslöshetsförsäkringens syfte och förutsättningar. Det ska tydligare framgå att arbetslöshetsförsäkringen är en inkomstbortfallsförsäkring som syftar till att ge arbetslösa ekonomiskt stöd under omställning mellan arbeten. En annan princip är att försäkringen ska bidra till att arbetslösheten ska bli så kort som möjligt. Dessa principer har betydelse för utredningens förslag och utformningen av arbetslöshetsförsäkringen.

För DIK är det viktigt att arbetslöshetsförsäkringen är en fungerande omställningsförsäkring, det vill säga ett skydd som försäkrar mot inkomstbortfall vid ofrivillig arbetslöshet, och som gör det möjligt att på ett tryggt sätt ställa om till nytt arbete. Syftet anser vi huvudsakligen ska vara att skydda en förlorad arbetsinkomst, men för att vara en riktigt omställningsförsäkring måste det även få finnas vissa undantag. DIK anser att arbetslöshetsförsäkringen inte enbart ska avse omställning mellan två arbeten, utan även ge trygghet vid omställning från högre studier till arbete.

Studerandevillkor

Högre utbildning spelar en allt viktigare roll för kompetensförsörjning och omställning. Samtidigt saknas relevanta trygghetsystem för studenter som gör det möjligt för fler att studera – och komma i rätt arbete. Detta är inte heller något som utredningen föreslår att åtgärda, vilket är olyckligt. Nyexaminerade akademikers utsatta situation har synliggjorts med coronakrisen. Permitteringar, varsel och ökande arbetslöshet bland personer med eftergymnasial utbildning har gjort att nyexaminerade hamnat i en väldigt prekär situation. Det är dessutom bland yngre åldersgrupper där man nyligen avslutat sina studier och har sämre arbetsmarknadsförankring som arbetslösheten ökar allra mest. Det leder till ytterligare konkurrens om jobben. Det ser vi inte minst bland DIK:s medlemmar, där arbetslösheten i åldersgruppen 25–29 ökat markant sedan i mars – under perioden mars till juni 2020 ökade den med 2,09 procentenheter.¹

De nyexaminerade som har kvar studiemedel tvingas i brist på arbetstillfällen tillbaka in i utbildningssystemet för att kunna försörja sig. Att skuldsätta sig ytterligare genom studielån är dock inte ett alternativ för alla, och det borde det inte heller vara ur ett samhällsperspektiv. De med långa utbildningar har dessutom många gånger redan nyttjat hela sin studiemedelskvot.

Ett studerandevillkor likt det som togs bort 2007 hade gett nyexaminerade akademiker trygghet i omställning från studier till arbete. DIK anser att ett liknande villkor borde införas för studenter som avlagt en högskoleexamen. Det kan med fördel formas att passa med det nya inkomstvillkoret. Studier kan räknas som en heltidssysselsättning och förankringen på arbetsmarknaden ses som framåtsyftande. De som studerat på heltid och varit medlem i en a-kassa i minst ett år, kan då få rätt till viss arbetslöshetsersättning i omställning från studier till arbete, under förutsättning att de tagit examen. En rimlig ersättningsnivå skulle motsvara studiemedelnivån och ersättningsperiodens längd variera med konjunkturen.

I dag är det ett fåtal studenter som kvalificerar sig för arbetslöshetsersättning efter avlagd examen. I både det nuvarande och det föreslagna regelverket går det att kvalificera sig genom en överhoppningsbar ramtid (se nedan), men i praktiken kan det främst nyttjas av studenter som förvärvat arbetat innan påbörjade studier. Den överhoppningsbara tiden är viktig för att främja omställning och bör finnas kvar för att möjliggöra studier senare i livet och livslångt lärande, men det är inte ensamt tillräckligt för att ge studenter som investerat i en utbildning den trygghet som behövs i sökandet efter ett relevant arbete. Den ekonomiska otrygghet det innebär menar vi sätter hinder för vem som kan söka sig till högre utbildning och försvårar en breddad rekrytering till högskolan. I den nuvarande, men även i den föreslagna, arbetslöshetsförsäkringen krävs att studenten själv har ekonomiska medel eller stöd hemifrån för att klara en längre omställning från högskola till arbete.

---

¹ DIK 2020, [Arbetslöshetsrapport januari-juni 2020](#).

Överhoppningsbar tid

Det nuvarande regelverket ger möjlighet till en överhoppningsbar ramtid på 5 år där den studerande kan tillgodoräkna sig arbetad tid innan studierna eller under studierna. Utredningen föreslår att den överhoppningsbara ramtiden ska ändras till 3 år, utan att ge någon bättre förklaring än att de anser det tillräckligt. De studenter som väljer längre utbildningar eller byter utbildningar riskerar redan med dagens ramtid att stå utan skydd vid studiernas avslutande, trots långt medlemskap i en a-kassa. Denna förändring anser vi därför helt omotiverad.

Om arbetslöshetsförsäkring på riktigt ska främja omställning senare i livet och vara ett stöd vid strukturomvandling och kompetensskiften, måste det gå att bibehålla sin rätt till ersättning. Den som är medlem i en a-kassa och väljer att ställa om genom utbildning och sedan tidigare uppfyller inkomstvillkoret, ska inte behöva förlora sitt skydd efter genomförd utbildning. En förändrad ramtid på 3 år innebär en tydlig begränsning för de som arbetat innan studierna att läsa en längre utbildning. Det menar DIK är att förhindra omställning.

DIK är dock positiva till och **tillstyrker** utredningens förslag att avskaffa den nedre åldersgränsen i försäkringens ramtider, vilket ger personer under 25 år rätt till a-kassa.

DIK **avstyrker** utredningens förslag om att ändra den överhoppningsbara ramtiden från 5 till 3 år.

100-dagarsregeln

DIK hade även gärna sett att 100-dagarsregeln återinfördes. 100-dagarsregeln är precis som studerandevillkoret en viktig del för omställning. Det handlar om att den sökande ska ha möjlighet att söka relevanta arbeten för sin utbildningsbakgrund och kompetens. Mer konkret innebär regeln att en arbetslös har möjlighet att begränsa sitt arbetsökande till det område man är utbildad inom de första 100 dagarna i arbetslöshet. Det gör det också möjligt att hitta jobb i sitt närområde, vilket hindrar kompetensflykt.

Budgetneutralitet, ersättningsnivåer och indexering

Det är problematiskt att utredningens förslag är budgetneutrala. För att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en riktig omställningsförsäkring krävs att ersättningsnivåerna höjs. En åtstramad arbetslöshetsförsäkring gör inte sitt jobb. Det nya regelverk som föreslås är tänkt att vara skalbart och kunna anpassas till olika politiska viljor. Taket i försäkringen ska vara förordningsstyrt.

DIK anser att arbetslöshetsförsäkringen behöver indexeras för att inte urholkas – den behöver följa med inflation och löneutveckling. Det är nödvändigt för att arbetslöshetsförsäkringen ska vara hållbar över tid. Underfinansieringen av arbetslöshetsförsäkringen har inte minst varit tydlig under coronakrisen – taket var tvunget att höjas för att ge rimliga ersättningsnivåer att leva på.

Arbetslöshetsförsäkringen måste kunna ge inkomstrygghet och upprätthålla löner på en anständig nivå även under kris och lågkonjunktur.

Arbetslöshetsförsäkringen fyller även en viktig funktion som stabilisator för ekonomin. En urholkad arbetslöshetsförsäkring fördjupar krisers effekter. För att även framöver hantera strukturomvandling och rörlighet på arbetsmarknaden krävs en stark omställningsförsäkring.

DIK ser att konsekvensen av budgetneutrala förslag i kombination med en snabbare avtrappning och kortare ersättningsperioder, är att kostnaderna istället flyttas över till kommunerna med ökade kostnader för ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadspolitiska program och aktivitetsstöd som följd, vilket även påpekas av utredningen (s. 35). Förslaget kommer innebära ökade samhällskostnader inom andra arbetsmarknadspolitiska områden och är därmed inte budget neutralt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

10.4 Inkomstvillkor för rätt till ersättning

Utredningen föreslår att ett inkomstvillkor ersätter dagens arbetsvillkor. Inkomstvillkoret ska mäta arbetsmarknadsförankringen genom intjänad inkomst, istället för dagens arbetsvillkor som mäter förankringen genom arbetad tid. Med de nya bestämmelserna krävs dels att man haft en minsta totalinkomst, dels att man haft en inkomst under minst fyra månader under en ramtid på tolv månader från förvärvsarbete.

Utredningen föreslår även en undantagsregel som för de som uppfyller inkomstvillkoret men inte kravet på en totalinkomst. DIK är positiva till förslaget då det underlättar för personer med svagare förankring, mestadels unga i 20–24 års ålder att kvalificera sig för arbetslöshetsersättning.

DIK **tillstyrker** förslaget om ett nytt inkomstvillkor. Det skulle underlätta förutsägbarheten i försäkringen och göra det möjligt för individer med atypiska anställningsformer att kvalificera sig för arbetslöshetsersättning.

10.4.4 Särskilda bestämmelser för företagare

Utredningen föreslår att det ska finnas särskilda beräkningsregler för företagare och kombinatörer vid prövning av inkomstvillkoret. Förslaget tillåter att inkomster från verksamhet som intjänats utanför ramtiden under vissa förutsättningar får tillgodoräknas vid prövning av inkomstvillkoret.

Inkomstvillkoret kan antingen baseras på de inkomster av förvärvsarbete från verksamheten som framgår av det senaste beslut om slutlig skatt (i stället för de inkomster han eller hon haft från samma verksamhet under ramtiden) eller – om det är mer förmånligt – på den genomsnittliga inkomsten från verksamheten under de två år som föregår beskattningsåret i senaste beslut om slutlig skatt. Detta ger företagare en möjlighet att försöka reda ut en besvärlig situation med fallande intäkter utan att en eventuell ersättning från a-kassan äventyras. Den incitamentsstrukturen är positiv ur såväl ett individuellt som ett samhälleligt perspektiv.

DIK **tillstyrker** förslaget om särskilda bestämmelser för företagare.

9.7.4 Återupptagande av verksamheten

Utredningen föreslår också att återupptagande av verksamheten när ett företag har varit vilande ska kortas från fem till tre år. DIK ställer sig positiva till detta förslag då det bland annat minskar skillnaden mellan anställda och egenföretagare. Fem år är en oproportionerligt lång tid vilket sannolikt leder till att människor drar sig för att ansöka om a-kassa även i situationer där det är befogat.

Coronapandemin har också visat att det behöver finnas en flexibilitet i systemet. Vid stora strukturomvändningar där hela branscher drabbas är det viktigt att även företagare har möjlighet att söka stöd, oavsett om de tidigare lagt företaget vilande.

DIK **tillstyrker** förslaget om återupptagande av verksamheten.

11 Ersättningens storlek

Utredningen föreslår att ersättningens storlek ska bestämmas utifrån den sökandes tidigare inkomster, medlemskap i eller anslutning till en arbetslöshetskassa samt hur lång tid den sökande har fått arbetslöshetsersättning. Den totalinkomst som ligger till grund för prövningen av inkomstvillkoret ska även ligga till grund för den ersättningsgrundande inkomsten. För de som inte uppfyller kriteriet om totalinkomst fastställs en schablonersättning.

11.5.3 Ersättningens storlek påverkas av medlemskap i en arbetslöshetskassa

Utredningen föreslår att tiden som medlem i en a-kassa påverkar ersättningsnivån, med tre olika ersättningsnivåer – 80 (full), 65 (halv) och 50 (allmän) procent som kopplas till medlemskapets längd.

En stegvis ökning av försäkringsskyddet är tänkt att ge incitament att bli medlem även för personer som har korta eller osäkra anställningar, detta genom att införa en mellannivå där personer redan efter halva kvalificeringstiden, 6 månaders medlemskap, ges en högre ersättningsnivå.

DIK tycker det är bra att arbetslöshetsförsäkringen fortsatt knyts till medlemskapet i en a-kassa och **tillstyrker** därför förslaget.

11.5.4 Successiv nedtrappning av ersättningen

Ersättningen ska, enligt utredningens förslag, trappas ned med 10 procentenheter efter de första 100 ersättningsdagarna. Därefter trappas ersättningen ned med 5 procentenheter efter ytterligare 100 ersättningsdagar.

DIK anser att nedtrappningen som den i dag är utformad är ändamålsenlig och inte behöver förändras. Det är en liten grupp som tar a-kassa under hela ersättningsperioden och de flesta får ett nytt jobb innan sista ersättningsdag. En snabbare nedtrappning ger inte heller fler jobb. Det som det istället riskerar leda till är att medlemskapet i a-kassan blir mindre förmånligt – på grund av den låga ersättningen som ges. De nuvarande nivåerna är dessutom anpassade till fackens försäkringar och omställningsavtalen.

För den som får a-kassa utifrån en full nivå, det vill säga har varit medlem i minst 12 månader i en a-kassa, innebär nedtrappningen en betydligt sämre ersättning. För en person som har den minsta inkomsten för att kvalificera sig, 10 000 kr, innebär nedtrappningen att det vid dag 201–300 utgår 6500 kr i ersättning, vilket är en orimligt låg inkomst att leva på. Medlemmar i DIK har överlag inkomster över taket i försäkringen, men vi ställer oss ändå kritiska till ett system som tillåter dessa låga ersättningsnivåer. Det bidrar till otrygghet på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

DIK **avstyrker** utredningens förslag om en succesiv nedtrappning av ersättningen.

12 Ersättningsperiodens längd

12.5.2 Ersättningsperiodens längd ska variera

Utredningen föreslår att ersättningsperiodens längd ska vara differentierad utifrån den sökandes förankring på arbetsmarknaden, mätt med förvärvsinkomster.

Utredningen föreslår att den sökande som haft åtminstone den minsta månadsinkomst som utgör en förutsättning för rätt till ersättning under samtliga tolv månader inom ramtiden ska kunna få ersättning med längst 300 ersättningsdagar. Sökande som har haft motsvarande inkomstkontinuitet under mer än åtta men mindre än tolv månader inom ramtiden ska få ersättning med längst 200 ersättningsdagar.

Vidare föreslår utredningen att kravet på att uppfylla inkomstvillkoret enligt huvudregeln, utöver en totalinkomst på 120 000 kronor, ska vara att den sökande har en inkomst från förvärvsarbete motsvarande minst 10 000 kronor per månad i fyra månader. Den nedre gränsen för inkomstkontinuitet motsvarar därmed fyra månader, eftersom ingen kan ha en lägre inkomstkontinuitet än så och samtidigt uppfylla villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning. Fyra till åtta månaders inkomstkontinuitet ger 100 ersättningsdagar.

Förslaget att ersättningsperioden ska variera med den sökandes förankring motiveras med att de med starkare förankring behöver ges längre tid för att kunna söka relevanta jobb i förhållande till sin utbildnings- och yrkesbakgrund, samt att de som har sämre förankring med kortare tid ska ges incitament att söka bredare. DIK tycker det är positivt att utredningen lyfter vikten av att söka ett arbete som matchar den kompetens man har från tidigare arbeten. Det är i linje med vårt argument att återinföra 100-dagarsregeln. DIK vill dock återigen betona vikten av att arbetslöshetsförsäkringen i undantagsfall också är framåtsyftande (se avsnittet om studerandevillkor ovan).

Utredningen vill med förslaget premiera arbetsmarknadsdeltagande och värna arbetslinjen. Den strävan är delvis problematisk då det innebär att personer med sämre förankring inte ges samma förutsättningar till stärkt förankring. En stark arbetslöshetsförsäkring är en viktig del i att skapa bra anställningsvillkor och lönenivåer. DIK anser även att arbetslöshetsförsäkringen ska vara hållbar över tid och ge rimlig tid för omställning även i lågkonjunktur – även för de som haft en inkomstkontinuitet i strax under 8 månader (som bara ger 100 ersättningsdagar).

13.4 Ersättningens form

Utredningen föreslår att beräkningsreglerna ska ändras från en dag- och veckobaserad försäkring till en månadsbaserad försäkring.

DIK **tillstyrker** förslaget.

Anna Troberg
Förbundsordförande DIK

Viktoria Hellström
Utredare, DIK